

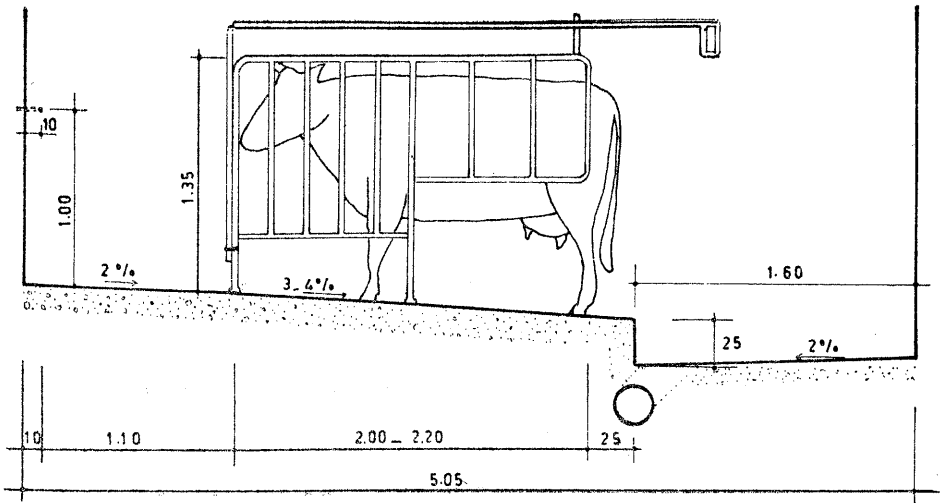
SERBEST AHIRLARDA SAĞIM YERLERİ

Doç. Dr. Salim MUTAF—Kasım ELMAS

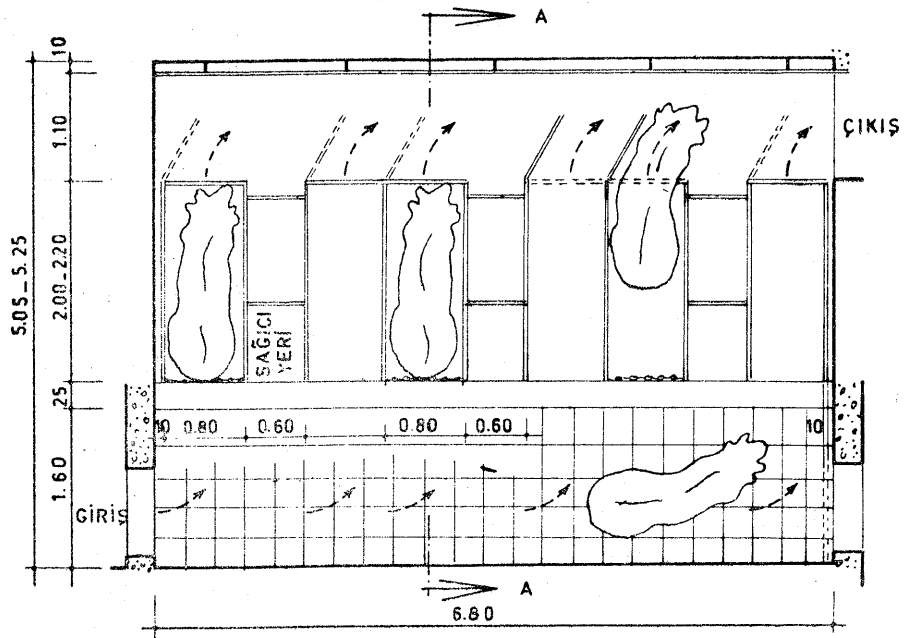
Süt sığırcılığında, günlük işgücünün büyük bir kısmı süt elde etmek için kullanılır. Süt elde etmek için gerekli olan işgücü; barınak tipine, sağım metodlarına ve sağım yerinin düzenlenme durumlarına göre değişiklikler göstermektedir. Ahırlarda genellikle toplam işgücünün % 50-60 ı süt elde etmek için kullanılır. Bunlar; sağım kovalarının, makina ile sağım yapıldığında sağım makinalarının sağıma hazırlanması, memelerin temizlenmesi ve masaj yapılması, sütün sağılması, sütün satışa hazır hale getirilmesi gibi işlerdir.

Sağım el ile yapıldığında, iyi bir sağımcı ortalama olarak dakikada 1 lt. süt sağlar. Bu durumda ortalama süt verimi 14-16 lt. olan bir sürüde bir sağımcı saatte 6-8 inek sağabilir. Bir sağımcı verimli olarak 2-3 saat çalışabileceğine göre, her sağımcı için 18-20 sağmal inek hesabedilmelidir.

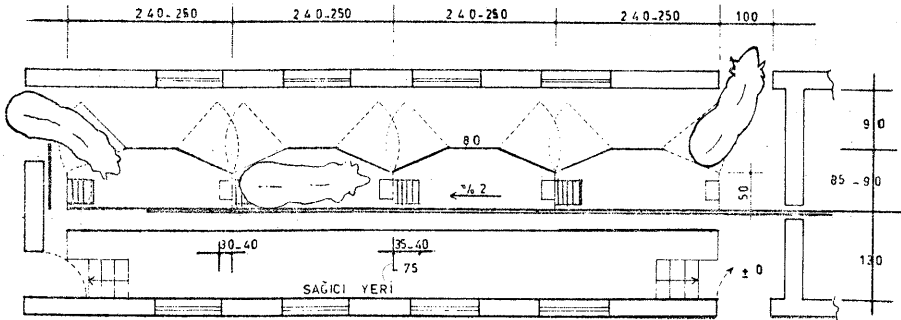
Sağım makina ile yapıldığında, dakikada sağılan süt miktarı, hayvanın sağım hızına bağlı olarak 1,5-2,5 litre arasında değişir. Hayvanlar, verilen kesif yem toz olduğunda dakikada 200-250 gr, pelet olduğunda 350 gr. yemi tüketebilmektedirler. Makina ile yapılan sağımda yemlemenin, hayvanların yem tüketimleri dikkate alınarak planlanması zorunludur. Aynı zamanda sağımın, verimli bir şekilde yürütülebilmesi için bir sağıcıya sağım yerinin düzenlenme durumuna bağlı olarak 3-5 sağım başlığı hesaplanmalıdır. Serbest ahırlarda, sağımın kolay olabilmesi ve temiz süt elde edilebilmesi için, sağım yerinin ayrı olması gerekmektedir. Bu bakımdan serbest süt sığırı ahırlarının, kapalı bağı ahırlara oranla daha ekonomik olabilmesi için sürü büyüklüğünün belli bir sınırın altına düşmemesi gerekir. Makina ile sağım, sağmal inek sayısı 20-30 civarında olduğunda, daha az işgücü gerektirdiğinden, sağım daha kolay olduğundan ve daha temiz süt elde edildiğinden el ile sağıma oranla daha ekonomik olabilmektedir. Bu da yine, sağım makinala-

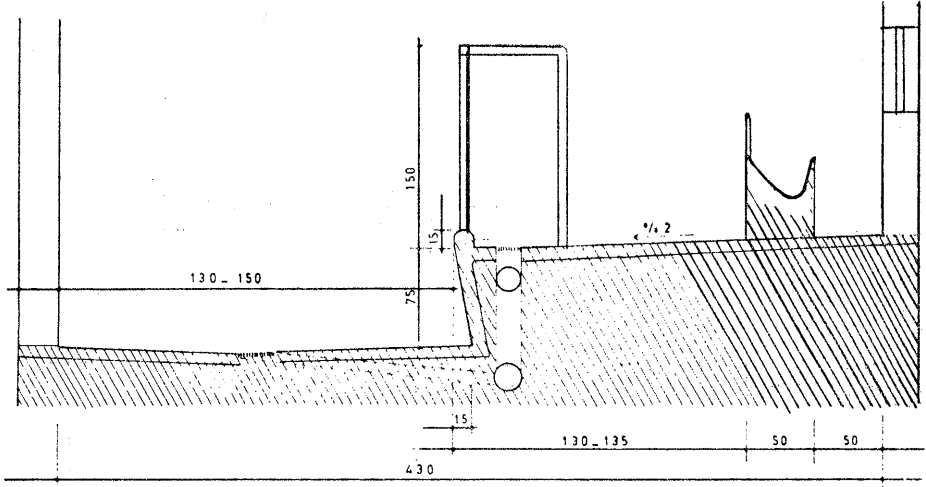
PLAN: 1. SAĞIM DURAĞI A-A KESİTİ

PLAN: 1. SIRA HALİNDE DÜZENLENMİŞ SAĞIM YERİ

PLAN: 2. ARDAŞIK SEKİLDE DÜZENLENMİŞ TEK SIRALI SAĞIM YERİ

PLAN: 3. SAĞIM DURAĞI A-A KESİTİ

rının maliyetine, işletmenin durumuna ve bakıcı ücretlerine bağlı olarak değişiklikler göstermektedir.

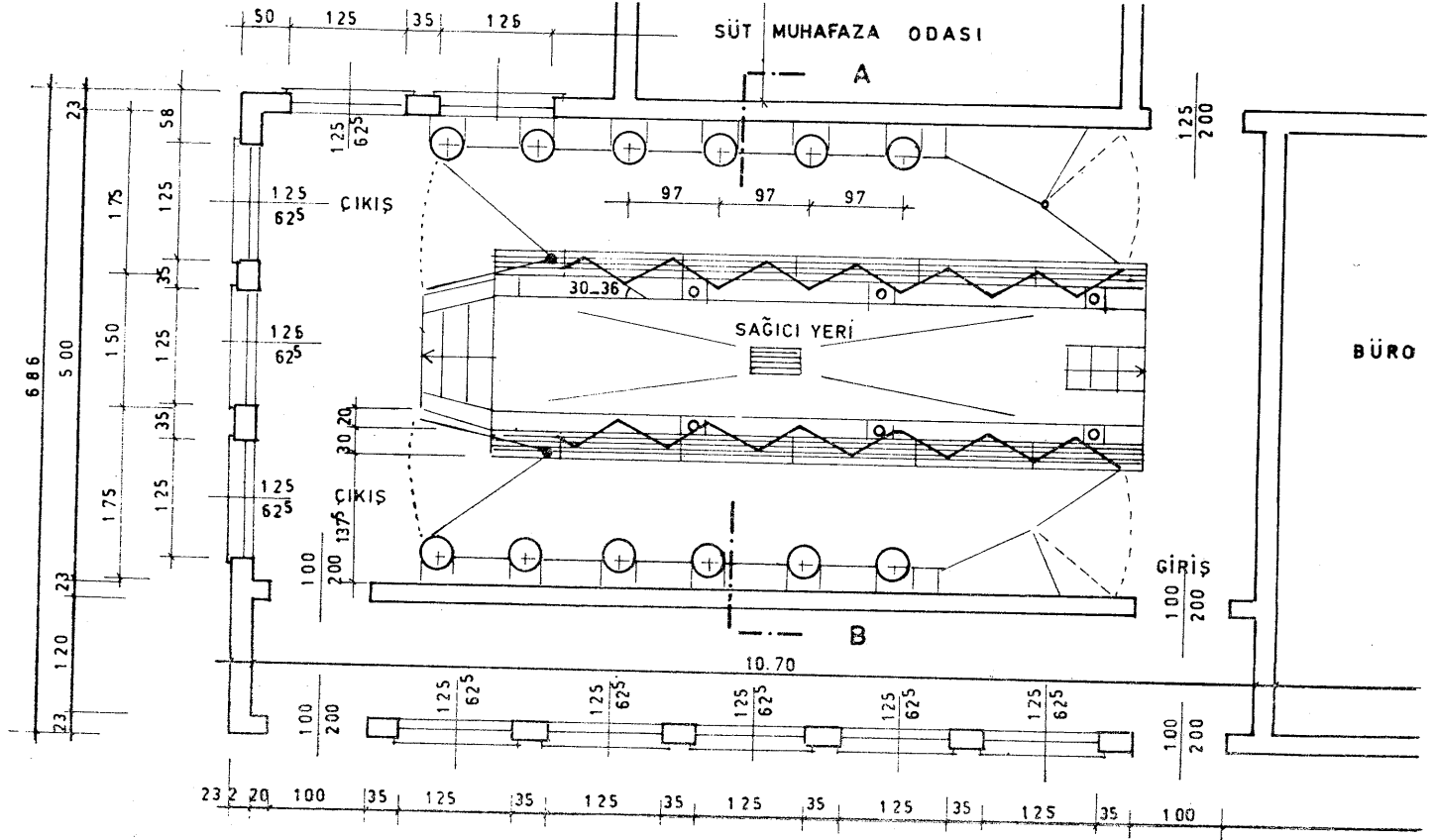
Serbest ahırlardaki sağım yerleri düzenlenme durumuna göre üçe ayrılır.

Bunlar;

- 1 — Sıra halinde düzenlenmiş sağım yerleri
- 2 — Ardışık şekilde düzenlenmiş sağım yerleri
- 3 — Balık sırtı şeklinde düzenlenmiş sağım yerleridir.

Sıra halinde düzenlenmiş sağım yerleri :

Bu tip sağım yerleri genellikle sağmal inek sayısı 10-20 civarında olan işletmeler için olup, aynı zamanda el ile sağıma da uygundur. Plan 1'de görüldüğü gibi, sağım durağının boyu 2.00-2.20 m., genişliği 0.80 m dir. İki sağım durağı arasındaki sağıcı yeri genişliği 0.6 m dir. Sağımın el ile yapılması planlandığında, sağıcı yeri, sağım durağı ile aynı seviyede, makina ile yapılması planlandığında ise, sağıcı yerinin, sağım durağından 0.50-0.75 m. daha aşağıda olması gerekir. Sağım durağına ait plan 1 in A - A kesitinde görüldüğü gibi, sağımın el ile yapılması plan-

Plân. 4 : Balık sırtı şeklinde düzenlenmiş çift sıralı sağım yerleri

m. daha aşağıda olmalıdır. Bu durumda hayvanın sağım durağına çıkabilmesi için, 20-25 cm. derinliğinde 35-40 cm. genişliğinde basamaklar yapılmalıdır. Sağım anında kesif yemlemenin yapılması için sağım duraklarının ön kapılarına yemlikler yapılmalıdır.

Ardışık şekilde düzenlenmiş sağım yerleri :

Sağmal inek sayısı 15-25 civarında olan işletmeler için elverişlidir. Bu tip sağım yerleri sağımın makina ile yapılması halinde uygundur. Sağmal inek sayısı 15-20 olan işletmelerde tek sıralı, 20-25 ola işletmelerde ise çift sıralı sağım yerlerinin yapılması daha uygundur. Plan 2'de görüldüğü gibi sağım durakları, sağıcı yerine paralel olup, boyları 2,40-2,50 m dir. Sağım duraklarının önünde kesif yemlemenin yapılması için yemlikler bulunur. Sağım durakları sağıcının rahatça çalışabilmesi için, sağıcı yerinden 0.75 m daha yukarıda olmalıdır.

Bu tip sağım yerlerinde her sağıcı için 3 sağım başlığı düşünülmelidir.

Balık sırtı şeklinde düzenlenmiş sağım yerleri :

Bu tip sağım yerleri genellikle sağmal inek sayısı 25-30 ve daha fazla olan işletmeler için uygun olmakla beraber tek sıra halinde düzenlenmişlerinde sağmal inek sayısı 15-20 olan işletmeler için de uygulanabilir. Plan 3'de görüldüğü gibi tek sıra halinde ve kesif yemleme otomatik değil ise, yemliğin ön kısmında, 0.5 m. genişliğinde yem yolunun bırakılması gerekir.

Tek sıralı ve balık sırtı şeklinde düzenlenmiş sağım yerlerinde plan 3'ün A - A kesitinde görüldüğü gibi, sağıcının en rahat ve en verimli şekilde çalışabilmesi için, sağım durağı, sağıcı yerinden 0.75-0.90 m daha yüksekte olmalıdır. Yemlik genişliğinin de 0.50 m olması yeterlidir.

Plan 4'de görüldüğü gibi, balık sırtı şeklinde düzenlenmiş ve çift sıralı sağım yerlerinde, sağım esnasında yemlemenin otomatik olarak yapılması zorunludur. Bu tip düzenlenmiş sağım yerlerinde her sağıcı için 4-6 sağım başlığı hesaplanmalı ve planlanma ona göre yapılmalıdır. Sağım durakları sağıcı yerine 30-36° lik bir açı teşkil edecek şekilde yerleştirilmeli ve sağım duraklarını sınırlandıran borular arasındaki açı da 100-120° olmalıdır.

Plan 4'ün A - A kesitinde görüldüğü gibi sağım durakları için ayrılan yerin genişliği, 1.60-1.75 m olmalıdır.

Sağım yerinde elde edilen sütün sıcaklığı bir saat zarfında 8°C ye ve bundan sonrada depolama sıcaklığı olan 4°C ye kadar soğutulmalıdır.

Bunun içindir ki sağmal inek sayısı fazla olan işletmelerde sütün bozulmadan saklanabilmesi için süt muhafaza odaları da yapılmalıdır.

Süt muhafaza odası ölçüleri sürü büyüklüğüne bağlı olarak saptanmalıdır. Günlük ortalama süt verimi 15-20 lt. olan ve 10 adet sağmal ineği bulunan bir işletme için 6-8 m² lik, 20-30 sağmal ineği bulunan işletme için 10-12 m² lik süt muhafaza odasına ihtiyaç duyulur. Ortalama olarak inek başına 0.2-0.3 m² lik süt muhafaza odası alanı hesaplanmalıdır. Süt muhafaza odasına ilaveten ayrıca süt güğümü yıkama yerleri de yapılmalıdır. Bunların 0.80 x 0.60 m ebadında, 0.45 m derinliğinde olması yeterlidir. Ortalama olarak 20-25 sağmal inek için, sağım yerlerinin, sağım makinalarının ve sağım güğümlerinin yıkanması için günlük 300-350 litre soğuk suya, 250-300 litre sıcak suya (30°, 40° ve 60°) ihtiyaç vardır.

Sağım yerinin, süt muhafaza odasının ve güğüm yıkama yerinin devamlı olarak bol su ile yıkanması zorunlu olduğundan, duvarların da kolayca yıkanabilmesi için fayans ile kaplanması, tabanda suyun birikmesi ve suyun tahliyesi için yapılan kanala doğru % 3 gibi meyil verilmesi gereklidir. Yeterli bir aydınlatmanın sağlanabilmesi için pencere alanı taban alanının % 10-20 si kadar olmalıdır.

Literatür

- BOXBERGER, J. 1975 : Melkräume mit 2 x 4 Melkbuchten. ALB Bayern. Bauen auf dem lande. Heft 2.
- JEBAUTZKE, W. ve Pohlman, H. 1966 : Rindviehställe. Verlag Paul Parey. Hamburg und Berlin.
- MEHLER, A. ve HEINIG, W. 1968 : Bauten für die Rinderhaltung. Neumann Verlag.
- OBER, J. KOLLER, G. 1969 : Rindviehställe BLV verlagsgesellschaft München Basel Wien.